

Învățătura pentru soli și războaie, cea mai întinsă și cea mai densă dintre învățăturile cu caracter social-politic, socotită de Iorga: « cu desăvîrșire originală »¹, pare a ridica și cele mai multe obiecții cu privire la autenticitate. Deși reflectă cu o bogăție și o precizie remarcabile realitatea social-politică și militară a epocii lui Neagoe Basarab, totuși sînt într-însa informații și afirmații care par a pleda contrariul.

Inexactă a părut informația că solul era primit în audiență *după trei zile*. Din păcate nu ni s-a păstrat începutul textului slav unde găsim această recomandare. În textul grecesc se spune: « și să nu-l țineți prea mult, ci după trei zile chemați-l » (Ed. V. Grecu, p. 131). Dar hotărîtor ni se pare textul românesc fiindcă el urmează totdeauna cu mai multă fidelitate pe cel slavon: « De-acia să nu-l ții mult nici să zăbovești ci numai două zile sau trei pină se va odihni. După aceea să-l chemi » (*ms. 109 f. 155r*). În această formulare, accentul nu mai cade pe numărul de zile care trebuie să treacă ci, dimpotrivă, pe ideea că solul trebuie chemat cît mai repede, imediat ce se va fi odihnit. Numărul de două sau trei zile este dat ca un maximum, și nu ca o regulă, ceea ce face să concorde această recomandare cu ceea ce știm pe alte căi, și anume că de obicei solul era chemat chiar a doua zi.

Foarte semnificativă și în spiritul general al *Învățăturilor* ni se pare însă recomandarea să nu se trimită soli după rang și relații ci după vrednicie și credință față de domn. Autorul *Învățăturilor* cere ca atunci cînd se vor alege soli și boierii vor căuta să recomande pentru această treabă rude de-ale lor, domnul să vadă dacă sînt sau nu vrednici, și dacă îi vor vedea nevrednici pe cei recomandați, mai bine să le dea bani și daruri din tezaurul domnesc spre a-i mulțumi pe protectori, dar solii să și-i aleagă singur, după vrednicie, fiindcă de ei depinde prestigiul său personal. Aceeași grijă pentru prestigiu și aceeași tendință de a accentua autoritatea domnului față de boieri și față de străini ne întîmpină și aici, iar solul este numit mereu *sluga* domnului. Știm din alte surse că exact așa procedase Neagoe; el a trimis ca soli nu boieri sau rude ale sale, ci servitori devotați ai săi. Mai toți solii trimiși în Ardeal de el și de predecesorii săi sînt numiți « slugi » ale domnului. Insistențele autorului asupra importanței soliilor și amănunțita explicare a procedeele de impresionare a solilor străini și de cîștigare a lor, sînt firești într-o epocă de intensă activitate diplomatică, și corespund evident cu domnia lui Neagoe Basarab.

Probleme complexe ridică informațiile cu caracter militar, unde se pare că autorul șovăie uneori, și omite știri importante, trădînd pe călugăr.

O primă obiecție ridică informația că oastea era împărțită în *trei cete* care intrau succesiv în luptă, ceea ce ar contraveni știrilor pe care le avem despre tactica oștirilor moldovene și muntene. Dar autorul nu vorbește de trei cete, ci de două *străji* care sînt trimise înaintea *oștii celei mari*:

« Deci, cînd vei porni împotriva lor, tu mai întii să orînduești și să întocmești o strajă, după obicei, să meargă înainte, apoi după ea o a doua strajă și după ea oastea cea mare. Și să nu fie departe o strajă de cealaltă, ca să se vadă și să știe ce fac și ce lucrează, pentru ca dacă se întîmplă ceva străjii celei dintii, să dea de a doua strajă, iar dacă vor vedea amîndouă străjile vreo înfrîngere, atunci să se unească împreună cu oastea » (versiunea slavonă, p. 293).

Pentru strajă avem cuvîntul *стража* și *корова стража*, iar pentru oastea cea mare *келнка конска*. În cursul luptei străjile se ciocnesc cu ale

¹ N. IORGA, *Istoria literaturii romînești*, ed. II-a, vol. I, p. 146